

Plan van aanpak sluitend meerjarenperspectief

MJB 2026 - 2029

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	I
1. Inleiding	2
1.1. Aanleiding	2
1.2. Probleemduiding	2
1.3. Doelstelling	2
1.4. Beoogd resultaat	3
1.5. Afbakening	3
2. Probleemanalyse	4
2.1. Aanleiding	4
2.2. De aanpak	4
3. Analyse van het toekomstperspectief	6
3.1. Financiële stand van zaken	6
3.2. Trends en ontwikkelingen	6
3.3. Samenvatting	8
4. Uitvoering	9
4.1. De planning	9
4.2. Uitwerking	9
5. Samenvatting, conclusies en advies	12
5.1. Samenvatting en conclusies	12
5.2. Advies	13

1. Inleiding

1.1. Aanleiding

Deze winter staan we voor een uitdaging: het op orde krijgen van onze gemeentefinanciën voor de jaren na 2025. In 2026 ontstaat er een tekort van ongeveer € 2,5 mln. Dit tekort wordt veroorzaakt door een daling van de totale omvang van het gemeentefonds. Door dit tekort wordt het jaar 2026 door de VNG ook wel het 'ravijnjaar' genoemd. Niet alleen voor 2026, maar ook voor de jaren na 2026 is er sprake van een structureel tekort.

Financieel overzicht begroting 2025					
x € 1.000	Begr. 2025	MJB 2026	MJB 2027	MJB 2028	MJB 2029
Begrotingssaldo	1.990	-2.466	-2.568	-714	-317
Verdeeld in					
Incidenteel begrotingssaldo	245	26	-854	-212	-212
Structureel begrotingssaldo	1.724	-2.492	-1.714	-502	-105

Bron: Begroting 2025 gecorrigeerd voor september en decembercirculaire 2024

De daling van het gemeentefonds in 2026 is de belangrijkste oorzaak van dit structureel tekort. Deze uitname uit het gemeentefonds is door het kabinet Rutte IV gebruikt om de rijksbegroting sluitend te maken. Daarbij is de belofte gedaan dat deze daling door de gemeenten zelf gecompenseerd zou kunnen worden doordat het gemeentelijke belastinggebied zou worden verruimd. Die belofte is echter niet van de grond gekomen. Het effect van deze uitname voor de gemeente Opsterland is dat we voor 2026 ongeveer € 4 miljoen minder inkomsten krijgen uit het gemeentefonds. Daarnaast hebben we te maken met een constante stijging van de uitgaven door de indexaties en de effecten van de diverse conflicten in de wereld. Ook de noodzakelijke (vervangings)investeringen leggen extra druk op onze financiën.

1.2. Probleemduiding

Gemeenten moeten een structureel sluitende begroting hebben. Hetzij voor het komende begrotingsjaar of voor minimaal het laatste jaar van het meerjarig kader. Naast de al bekende daling van de inkomsten uit het gemeentefonds zullen naar verwachting maatregelen uit het nieuwe regeerakkoord ook leiden tot een daling in de specifieke uitkeringen en/of tot nieuwe taken zonder voldoende middelen. Daarnaast leiden de jaarlijkse autonome ontwikkelingen elk jaar opnieuw tot extra financiële lasten voor onze gemeente.

Daarom is het belangrijk om aan de voorkant voldoende ruimte te creëren in je meerjarenbegroting zodat je de autonome ontwikkelingen in ieder geval kunt opvangen met de jaarlijkse indexatie van de inkomsten uit het gemeentefonds, leges en de belastingen. Daarnaast is er ook nog ruimte nodig voor nieuwe ontwikkelingen.

1.3. Doelstelling

Uitgangspunt is het structureel tekort, vanaf minimaal 2029, aan te pakken door een duurzame financiële strategie te ontwikkelen die ons voorbereid op toekomstige uitdagingen. We willen de daarvoor noodzakelijke besparingen op

een verantwoorde manier doorvoeren. Met zo min mogelijk impact op de essentiële diensten voor onze inwoners en zonder onze langetermijnvisie uit het oog te verliezen.

Daarvoor gaan we een grondige analyse maken van alle huidige uitgaven en inkomsten. Vervolgens gaan we kijken:

- Waar we uitgaven kunnen verlagen
 - o Door de ruimte uit het budget te halen.
 - o Door nog efficiënter kunnen werken.
 - o Bestaand beleid te beëindigen.
 - o Door prioriteiten te herzien.
- Waar we inkomsten kunnen verhogen.
 - o Door alle kosten goed toe te rekenen.
 - o Waar wij externe bronnen kunnen aanboren (subsidies).
 - o Door belastingen te optimaliseren.

We begrijpen dat bezuinigingen pijn kunnen doen. Daarom onderzoeken we alternatieve financieringsmogelijkheden en zoeken creatieve oplossingen om onze doelen te bereiken zonder de sociale cohesie en het vertrouwen in de gemeente te ondermijnen.

1.4. Beoogd resultaat

Een overzicht van de mogelijkheden om het financieel meerjarig perspectief, vanaf minimaal 2029, sluitend te maken. Daarbij is inzichtelijk gemaakt wat de effecten van de mogelijkheden zijn op mens en maatschappij.

1.5. Afbakening

Het resultaat van dit traject is niet de begroting zelf. Wel helpt het resultaat van dit proces in de bestuurlijke afweging welke mogelijkheden worden gebruikt om de begroting, indien nodig, meerjarig sluitend te kunnen maken. Onder meerjarig wordt verstaan minimaal het laatste jaar, 2029, van het perspectief.

2. Probleemanalyse

2.1. Aanleiding

In het voorjaar van 2022 heeft het kabinet Rutte IV een aantal maatregelen genomen die een fors effect hebben op de gemeentelijke financiën. Eén van de maatregelen was hervatting van de opschalingskorting, die ondertussen alweer van de tafel is. Een andere maatregel is de herziening van de indexatiesystematiek van het gemeentefonds. De laatste maatregel met een groot effect is de uitname uit het gemeentefonds die gemeenten zelf zouden mogen compenseren omdat de belastingautonomie zou worden vergroot. De aanleiding zelf (tekort op de toenmalige rijksbegroting) is ondertussen naar de achtergrond verdwenen maar de uitname is wel gehandhaafd. Al deze maatregelen cumuleren tot een daling van de algemene uitkering uit het gemeentefonds met € 4 miljoen in 2026 voor Opsterland.

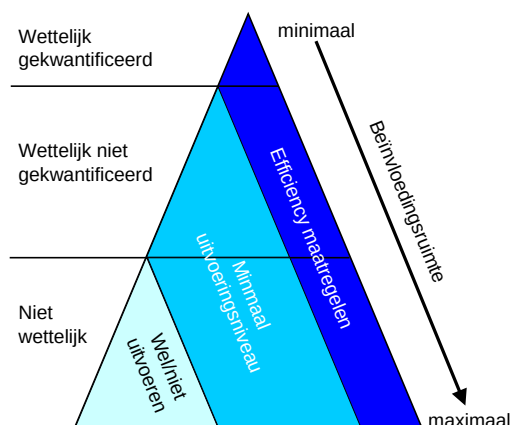
Dit zorgt ervoor dat het verwacht structureel resultaat voor 2026 uitkomt op een tekort van € 2,5 miljoen. Ook voor de jaren na 2026 blijft er een structureel tekort. Dit tekort is te groot om alleen met financiële maatregelen is te ondervangen. Daarom moeten we ook kijken naar de taken die de gemeente uitvoert. Zijn er activiteiten die minder intensief kunnen worden uitgevoerd en/of zijn er taken die mogelijk kunnen worden gestopt? Dit alles om te borgen dat we in de toekomst de noodzakelijke taken kunnen blijven uitvoeren.

2.2. De aanpak

Als eerste brengen we in het najaar van 2025 alle taken in beeld die we uitvoeren. Deze taken delen we in drie categorieën in:

- wettelijk gekwantificeerd (= rijksbeleid gekwantificeerd),
- wettelijk niet gekwantificeerd (=rijksbeleid niet gekwantificeerd)
- niet wettelijk (=gemeentelijk beleid),

Elke categorie kent zijn eigen mate van beïnvloedbaarheid.

Wettelijke gekwantificeerd zijn die taken waarbij de gemeenten feitelijk een uitvoeringsloket van het rijk zijn. In de betreffende wetgeving is specifiek aangegeven hoe de taak moet worden uitgevoerd en heeft de gemeente maar een beperkte of helemaal geen beleidsvrijheid in de manier wordt ze die taak uitvoert. Een voorbeeld hiervan is het verstrekken van de bijstandsuitkeringen.

Wettelijk niet gekwantificeerd zijn die taken waarbij de gemeente zaken in medebewind uitvoert namens het rijk. In de betreffende wetgeving is globaal aangegeven welke doelen moeten worden nagestreefd. Vaak is de gemeente verplicht om zelf beleid op te stellen hoe ze invulling gaat geven aan het halen van die doelen. Voorbeeld van deze taken zijn de Wmo, Omgevingsvisie en onderhoud wegen.

Niet wettelijke taken zijn die taken die gemeenten zelf mogen organiseren en waarbij er vanuit wetgeving geen plicht is om dat te doen. Dit zijn daardoor vaak die taken die het leven in een gemeente aangenaam maken. Voorbeelden hiervan zijn sportaccommodaties en de diverse subsidies voor evenementen en verenigingen.

Kenmerkend aan deze driedeling is dat voor het uitvoeringsniveau bij de wettelijk gekwantificeerde taken de speelruimte beperkt is tot het uitvoeren van de taak op het minimaal verplicht niveau. Bij de wettelijk niet gekwantificeerde en niet wettelijke taken is er meer keuzevrijheid voor het uitvoeringsniveau. Bij de niet wettelijke taken is er ook nog de optie om de taak helemaal te stoppen of af te stoten. Uiteindelijk moet uit deze taakanalyse een pakket van maatregelen kunnen worden gekozen die de benodigde structurele besparing moet opleveren.

Het tweede onderdeel van het project is een analyse op financiële maatregelen. Financiële maatregelen zijn besparingen die passen binnen de ruimte die de wetgever gemeenten biedt in haar financieel beleid. Hierbij moet gedacht worden aan de te hanteren afschrijvingssystematiek, hoe om te gaan met het toerekenen van de algemene uitkering aan de diverse programma's en het toerekenen van kosten aan producten om tarieven te bepalen (leges). Maar ook de belastingen vallen hieronder.

3. Analyse van het toekomstperspectief

3.1. Financiële stand van zaken

3.1.1. Autonome ontwikkelingen begroting 2025

Autonome ontwikkelingen zijn de financiële gevolgen van ontwikkelingen op beleidsvelden en in de bedrijfsvoering die buiten de directe invloedssfeer van de gemeente liggen. Deze ontwikkelingen komen elk begrotingsjaar terug. Voor 2025 bedragen de autonome ontwikkelingen ruim € 5,7 miljoen. Het structureel effect van de autonome ontwikkelingen 2026 e.v. bedraagt ruim € 5,9 miljoen. Dit effect is overigens al meegenomen in de meerjarenraming 2026-2028.

3.1.2. Investeringsplanning

De lopende en geplande projecten met grote investeringen in de periode tot 2040 zijn in beeld gebracht. Het overzicht bevat de projecten die reeds in de begroting zijn opgenomen maar waarvoor nog een besluitvormingstraject moet worden doorlopen. Ook de projecten die al wel besluitvorming hebben doorlopen maar nog niet in de begroting staan zijn opgenomen. Waar mogelijk is er een relatie met het coalitieakkoord gelegd en de projecten zijn op geld gezet. De genoemde bedragen zijn zeer globaal en in nog niet alle gevallen heeft de besluitvorming door de gemeenteraad plaatsgevonden.

3.2. Trends en ontwikkelingen

3.2.1. Kabinetsplannen en bestuursakkoord

In het bestuursakkoord zijn afspraken gemaakt tussen het Rijk, de gemeenten, de provincies en de waterschappen over herverdeling van taken. Voor een aantal taakgebieden is de gemeenten een belangrijke rol toebedeeld. Dit is als uitvoerder van het rijksbeleid, maar ook als aanjager voor het beleidsgebied in kwestie. In de volgende alinea's wordt kort de belangrijkste beleidsaspecten en bijbehorende financiële risico's benoemd.

De Financiële Verhoudingen

Initieel zou vanaf 2026 afscheid worden genomen van de 'samen de trap op, samen de trap af' systematiek en worden overgegaan op indexatie a.d.h.v. van de ontwikkeling van het bruto binnenlands product (BBP). Dit betekent dat de omvang van de aanpassing van het gemeentefonds niet meer afhankelijk is van de verwachte ontwikkeling van de rijksuitgaven maar van de ontwikkeling van de Nederlandse economie in brede zin.

In het voorjaar van 2024 is samen met de VNG en het IPO afgesproken om al vanaf 2024 deze overstap door te voeren. De effecten hiervan zijn verwerkt in de perspectiefbrief 2024.

Decentralisatie rijkstaken

Een mogelijke bezuinigingsmaatregel die het kabinet Schoof gaat treffen is het verder decentraliseren van taken richting de gemeenten. Op dit moment is hierover nog geen duidelijkheid. Ervaren uit het verleden zijn hierin echter niet hoopgevend. Decentralisaties gaan vaak gepaard met aanzienlijke "efficiency" kortingen op de budgetten die in de praktijk zelden te realiseren zijn.

Energie- en klimaatbeleid

Op het vlak van energie- en klimaatbeleid is het hoofdlijnenakkoord een open eind. Het bevat geen aanwijzing of lagere overheden op financiële ondersteuning van het Rijk zullen kunnen rekenen bij de uitvoering van hun klimaatbeleid. Het ziet er daarom naar uit dat de gemeente na 2024 veel meer dan nu op eigen middelen zal zijn aangewezen.

3.2.2. Uitkering Gemeentefonds (meicirculaire).

Algemeen

De hoogte van onze uitkering uit het Gemeentefonds is afhankelijk van de kenmerken van de gemeente en de belastingcapaciteit (hoeveel belasting er theoretische geheven kan worden). De jaarlijkse groei van het gemeentefonds wordt bepaald door de normeringsystematiek. Voor 2023 en eerder was de basis de groei of krimp van de rijksbegroting. Sinds 2024 is de jaarlijkse ontwikkeling van het gemeentefonds gekoppeld aan de ontwikkeling van de economie, het BBP.

Extra uitgaven, bezuinigingen, mee- en tegenvallers op de rijksbegroting hebben hierdoor nog maar beperkt invloed op de omvang van het gemeentefonds. Deze ontwikkeling van het gemeentefonds heet het accres. Het Rijk informeert de gemeenten jaarlijks in de maart-, mei- en septembercircularis over het accres van het gemeentefonds. De meicirculaire 2024 is de berekening die voor de begroting 2025 en het meerjarenperspectief is gebruikt. Deze is aangevuld met de effecten van de september en december circularis. Deze berekening is een voorlopige berekening. In een volgende circulaire kan de uitkering weer gewijzigd zijn.

Financiële consequenties

De consequenties uit de circularis 2024 vertaald naar de begroting 2025 geeft voor de komende jaren het volgende perspectief:

Financieel overzicht begroting 2025					
x € 1.000	Begr. 2025	MJB 2026	MJB 2027	MJB 2028	MJB 2029
Begrotingssaldo	1.990	-2.466	-2.568	-714	-317
Verdeeld in					
Incidenteel begrotingssaldo	245	26	-854	-212	-212
Structureel begrotingssaldo	1.724	-2.492	-1.714	-502	-105

Bron: Begroting 2025 gecorrigeerd voor september en decembercirculaire 2024

3.2.3. Demografische ontwikkelingen

In Opsterland zal volgens prognoses van de provincie Fryslân de bevolking tot 2038 nog groeien. Daarna zal er sprake zijn van een daling van de bevolking. De prognose is dat de bevolking in Opsterland in de periode 2022-2038 zal stijgen van 29.791 naar 30.312 inwoners en vervolgens in de periode van 2038 tot 2051 zal dalen tot 29.690 inwoners. Deze bevolkingsafname op zichzelf is beperkt. Echter naast de bevolkingsdaling zijn er demografische veranderingen zoals de veranderende leeftijdsopbouw van de bevolking en de veranderingen in huishoudensamenstelling. De belangrijkste verandering de komende decennia is een doorzettende vergrijzing in Fryslân en Opsterland.

Het aantal 65 plussers¹ in zal naar verwachting sterk toenemen. Van 22% van het totaal aantal inwoners in 2022 naar 30% van het totaal aantal inwoners in 2038. Naast de veranderingen bij de oudste leeftijdsgroep wordt ook een verandering verwacht in de leeftijdsgroep 15-65 jaar (de potentiële beroepsbevolking). In 2022 zit 50% van de inwoners van Opsterland in deze leeftijdsgroep (14.923 inwoners). Voor de periode 2022-2038 is de verwachting dat deze groep met 10% (1.500 inwoners) krimpt. Voor het beeld, het dorp Lippenhuizen telt op 1 januari 2023 1.320 inwoners. Het aantal inwoners tussen 0 en 14 jaar neemt licht af met 5% van 8.172 inwoners in 2022 naar 7.688 inwoners in 2038.

De door de provincie bijgestelde groei van het Friese inwonertal werkt ook door in de verwachting ten aanzien van de groei van het aantal huishoudens. Omdat er een proces van individualisering en gezinsverdunding gaande is, zal het aantal huishoudens naar verhouding meer en langer toenemen dan het aantal inwoners. Voor Opsterland is de verwachting dat het aantal huishoudens in de periode 2022-2038 zal toenemen van 12.669 tot 13.703 in 2038. Daarna daalt het aantal huishoudens weer licht.

3.2.4. Visie Opsterland 2050

Het afgelopen jaar zijn de eerste schetsen gemaakt om een nieuwe strategische vergezicht voor Opsterland op te stellen. Een vergezicht op hoofdlijnen die gaat dienen als richtsnoer voor de nieuwe beleidsontwikkelingen. Omdat deze visie nog in ontwikkeling is én zich richt op de lange termijn wordt voor dit proces vooral gekeken naar de huidige visie (Romte en Ferskaat 2.0) en het coalitieakkoord 2022-2026.

3.3. Samenvatting

De effecten van het hoofdlijnenakkoord zijn nog maar beperkt verwerkt in de cijfers van de meicirculaire. Het zal nog zeker tot de volgende meicirculaire duren voordat de meeste effecten bekend zijn en vertaald. Daarom is het onvermijdelijk om voor dit moment het meerjarenperspectief uit de begroting 2025 te hanteren. Het financiële toekomstperspectief ziet er dan als volgt uit.

Financieel overzicht begroting 2025					
x € 1.000	Begr. 2025	MJB 2026	MJB 2027	MJB 2028	MJB 2029
Begrotingssaldo	1.990	-2.466	-2.568	-714	-317
Verdeeld in					
Incidenteel begrotingssaldo	245	26	-854	-212	-212
Structureel begrotingssaldo	1.724	-2.492	-1.714	-502	-105

Bron: Begroting 2025 gecorrigeerd voor september en decembercirculaire 2024

¹ De pensioenleeftijd is ondertussen opgeschoven van 65 jaar naar ruim 67 jaar. De term "65-plussers" wordt echter nog steeds gebruikt. Hiermee wordt de medemens die met pensioen is gegaan bedoeld ongeacht de geldende pensioengerechtigde leeftijd.

4. Uitvoering

4.1. De planning

Om in de perspectiefbrief 2025 de gevraagde keuzerichtingen te kunnen schetsen voor de begroting 2026 is het noodzakelijk om zicht te hebben op de beleidsmatige en financiële keuzeruimtes.

Daarvoor wordt in de periode van november 2024 t/m maart 2025 een inventarisatie uitgevoerd van de taken die de gemeente nu uitvoert, de kosten die daarmee gemoeid zijn en mate van beleidsvrijheid die de taken bieden voor het maken van keuzes.

Deze periode valt samen met het opstellen van de jaarstukken 2024. Daardoor zijn veel van de uit te voeren werkzaamheden te combineren en wordt voorkomen dat mensen onnodig worden belast.

Meerjarig sluitend perspectief	
Opstellen lijst met activiteiten	December 2024
- Deel van de lijst met activiteiten met de raad	Januari 2025
- Ophalen eerst gevoelens van de raad	Februari 2025
Beoordeling activiteiten	Januari 2025
- In de aanloop naar en onderdeel van beleidsmatige verantwoording jaarstukken 2024	20 t/m 24 januari
Beoordeling financiële ruimte	Februari 2025
- Onderdeel van de financiële analyses jaarstukken 2024	
Uitwerken keuze opties en het effect	Maart 2025
- Delen eerste uitkomsten met college en raad	April 2025
Advies met keuze opties en effecten	April 2025
Bestuurlijke behandeling	Mei 2025

4.2. Uitwerking

4.2.1. December

Opstellen lijsten met activiteiten

In december wordt de lijst met activiteiten opgesteld. Hulpmiddel hierbij is het grootboeknummer in iFinanciën. De meeste activiteiten hebben een financieel effect en zijn daardoor vaak terug te vinden in iFinanciën.

Daarom wordt een lijst met grootboeknummers gemaakt. Deze lijst is geordende op “programma -> taak veld -> nummer” aangevuld met de budgethouder. Dit maakt het eenvoudiger om de lijsten te verdelen onder de teams in kwestie. Deze lijsten gaan naar de teams (strategisch adviseurs).

Tegelijk met de lijsten wordt ook een activiteiten format gedeeld. Dit format is bedoeld voor de feitelijke inventarisatie. In het format wordt aangegeven wat een activiteit inhouden, welke categorie de activiteit is, wat de kosten zijn (euro en

formatie) en wat de effecten zijn als de activiteit wordt afgeschaald en/of beëindigd.

Het eindresultaat is een overzicht van alle activiteiten waarbij ook te bepalen is wat het financieel en maatschappelijk effect is als een activiteit wordt afgeschaald of zelfs helemaal stopt.

Uitvoering

- Grootboeknummer lijsten: Strategisch Adviseur BV en P&C samen met Control
- Format activiteit: Strategisch Adviseur BV
- Invullen formats: Teams o.l.v. Strategisch Adviseurs

4.2.2. Januari

Beoordeling activiteiten

Alle activiteiten worden na aanlevering doorgenomen op compleetheid en consistentie. Waar nodig worden de activiteiten aangevuld en/of verduidelijkt. Er wordt in deze fase geen inhoudelijk oordeel over de wenselijkheid van de effect gedaan.

De activiteiten analyse wordt daar waar logisch aangevuld met nadere analyses van de financiële ruimte aan de inkomstenkant en welke mogelijke financiële beleidsmaatregelen er beschikbaar zijn.

Uitvoering

- Doornemen formats: SA-BV, P&C en Control
- Aanvullen formats: Strategisch Adviseurs
- Aanvullende financiële analyse: SA-BV, P&C en Control

4.2.3. Februari

Beoordeling financiële ruimte

Naast het overzicht van activiteiten wordt ook de ontwikkeling van de financiële ruimte beoordeeld. Hiermee wordt bedoeld dat er bekeken wordt hoe de begroting aansluit op de realisatie. Daarbij wordt ook naar de historische ontwikkeling, de inhoudelijke boekingen en waar mogelijk of er een achterliggende oorzaak voor de onderuitputting is. Denk hierbij aan optimistische planvormig, beperkte (uitvoerings)capaciteit etc.

Uitvoering

- Financiële analyse: SA-BV, P&C en control
- Aanvullende informatie: Strategische adviseurs

4.2.4. Maart / April

Alle activiteiten worden op een rij gezet. Daarna worden er diverse doorsnedes en matrixen gemaakt van de informatie. Denk hierbij aan de activiteiten uitgezet op het financieel effect versus het maatschappelijke effect. Maar ander doorsnedes zijn ook mogelijk. E.e.a. is uiteindelijk afhankelijk van de verzamelde informatie.

Uitvoering:

- Analyse door SA-BV aangevuld met input van de andere SA's.
- Opstellen advies met mogelijkheden : Strategisch Adviseur - BV
- Medio april: Delen eerste concepten met College en Raad

4.2.5. Mei

Het advies met daarin de diverse keuzeopties wordt ter informatie door het college aan de raad aangeboden. Het advies is dus nadrukkelijk niet een sluitend meerjarenperspectief. Het advies zal bestaan uit de diverse mogelijkheden, scenario's, en de bijbehorende effecten om een sluitende meerjarenperspectief te ramen.

De manier waarop het advies bestuurlijk wordt behandeld moet nog met de raad worden afgestemd. Er zal in ieder geval een technische bijeenkomst worden georganiseerd waar inhoudelijke vragen kunnen gesteld.

5. Samenvatting, conclusies en advies

5.1. Samenvatting en conclusies

Uit de doorgaande hoofdstukken blijkt dat we vooral te maken hebben met veel onzekerheden. Zo is het de vraag of de rijksoverheid blijft aansturen op decentralisatie van taken met als doel te kunnen bezuinigen. Anderzijds heeft de rijksoverheid de neiging om met aanvullende wet- en regelgeving vervolgens in te grijpen in de autonomie die hoort bij decentraliseren.

Als gemeente is het bijna niet mogelijk om de decentralisatie af te wijzen.

Daardoor wordt de gemeente bijna automatisch gedwongen zich te herbezinnen op taken en investeringen. Wat kun je als gemeente wel en niet (meer) uitvoeren met de beperkte financiële middelen.

Op dit moment lijken de gemeentelijke financiën zich op de lagere termijn niet zo dramatisch te ontwikkelen als bij het opstellen van de begroting 2024 werd gevreesd. De begroting 2025 blijft positief en ook voor de latere jaren blijft het tekort nog beperkt. Desondanks zal bij de begroting 2026 een aantal keuzes moeten worden gemaakt om te waarborgen dat minimaal het laatste jaar van de meerjarenbegroting (2029) sluitend is.

De grote onzekere factoren bij dit beeld zijn de onduidelijkheid rondom de effecten van het hoofdlijnenakkoord en de kosten van de vervangingsinvesteringen voor de steeds ouder wordende infrastructuur.

In de onderstaande tabel worden de initiële en de structurele cijfers gepresenteerd.

Resultaat (€ x mln)	2025	2026	2027	2028	2029
Incidenteel begrotingssaldo	245	26	-854	-212	-212
Structureel begrotingssaldo	1.724	-2.492	-1.714	-502	-105

Een ontwikkeling van een andere orde, is de voorspelling over demografische ontwikkelingen². Helder is, dat de bevolkingsgroei in Opsterland stagneert en op den duur zal dalen (krimp). Naast bevolkingsdaling zijn er demografische veranderingen als de veranderende leeftijdsopbouw van de bevolking (vergrijzing) en de veranderingen in huishoudensamenstelling (individueel/kleinere gezinnen). De zienswijze is, dat er in Opsterland geen sprake zal zijn van grootschalige krimp, echter in combinatie met de verandering van leeftijdsopbouw (vergrijzing) heeft dit mogelijk grote (financiële) gevolgen.

In grote lijnen sluiten de keuzerichtingen aan bij reeds in gang gezette ontwikkelingen. Door ze te benoemen en door het gemeentebestuur vast te laten stellen, wordt één en ander wel op scherp gezet. De keuzerichting krijgt meer status en gewicht door deze ontwikkeling als uitgangspunt op schrift te zetten. Zeker als de gemeenteraad deze koers bevestigt.

² Bron: <https://www.planbureau Fryslan.nl/monitoren/bevolking/> - peildatum 2022

5.2. Advies

Alles overwegende:

- een verwacht tekort op de meerjarenbegroting 2026-2029 van Opsterland;
- een rijksoverheid, die aanstuurt op decentralisatie van taken;
- een terugtrekkende overheid, die meer overlaat aan het maatschappelijk middenveld en burger;
- een overheid, die meer wil faciliteren en ondersteunen;
- demografische ontwikkelingen: geen grootschalige krimp, maar samen met de verandering van leeftijdsopbouw wel grote gevolgen;
- de geopolitieke onzekerheden;
- onduidelijk effect van het regeerakkoord (en daarmee een financieel risico ten aanzien van de begroting);

is het wenselijk, dat het gemeentebestuur in de perspectiefbrief 2025 een aantal keuzerichtingen vaststelt die als richtinggevende kaders fungeren in de voorbereidingen tot het maken van een begroting 2026 en een sluitend meerjarenperspectief.

Om die keuzerichtingen te kunnen bepalen moet het gemeentebestuur worden voorzien van inzicht in de beleidsmatige en financiële keuzeruimtes. Daarvoor wordt in de periode van november 2024 t/m maart 2025 een inventarisatie uitgevoerd van de taken die de gemeente nu uitvoert, de kosten die daarmee gemoeid zijn en mate van beleidsvrijheid die de taken bieden voor het maken van keuzes.

Onderdeel van dit traject is dat in januari 2025 en april 2025 de gemeenteraad wordt bij gesproken over de taken (januari) en de eerste bevindingen (april). Het uiteindelijke advies wordt begin juni samen met de perspectiefbrief 2025 naar de raad gestuurd.